

Rasih Efendi (Mehmet Rasih KAPLAN) (1883-1952)

Antalya Mebusu.

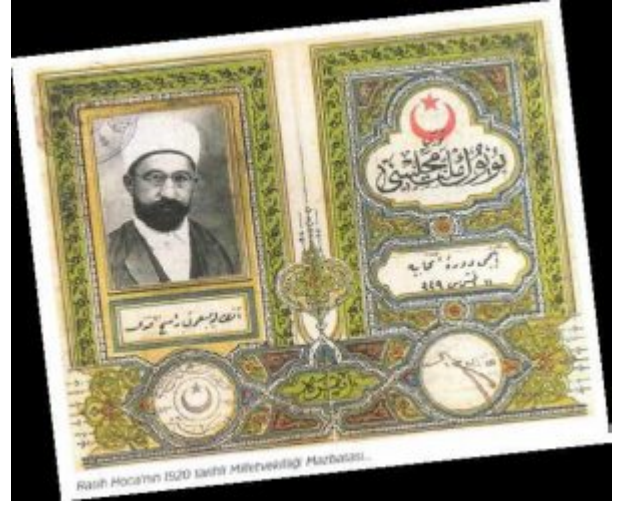
Mehmet Rasih Kaplan 1883'te (1299) Antalya'nın Akseki ilçesinde Şatırzade Mehmet Tahir Efendi ile Tevhide Hanım'ın oğlu olarak dünyaya gelmiştir. İlk ve orta öğrenimini Akseki İptidai Mektebi ve Rüştiyesinde tamamladıktan sonra 1902'de Konya'ya giderek eski Konya Müftüsü Yalvaçlı Ömer Efendi'den, Arabîye ve Şer'îye dersleri alarak, 1906 yılında müderrislik icazeti almıştır. Rasih Kaplan Eylül 1906'da Arapça ve din bilgisini geliştirmek için Mısır'a gitmiştir. "Camiülezher" de ve ayrıca Kahire Darülfünunu Edebiyat ve İctimaiyat Medreselerinde öğrenim gördüğü için Arapça yazma ve konuşmada uzmanlaşmıştır. 14 Ağustos 1911'de İstanbul'a gelerek Şer'îye Vekâleti Şûrâ-yı Evkaf azasından Nevşehirli Hasan Efendi Hoca'dan icazetname almıştır. Rasih Efendi, 1900 yılında daha 17 yaşındayken kendisiyle aynı yaşta olan Kızılağaç köyünden Hatice Hanım ile evlenmiştir. Bu evlilikten, 1901'de Fatma, 1903'te Şerife ve 1906'da Ahmet Zeynel Abidin adında çocukları olmuştur.

Rasih Bey, 1911'den sonra memleketine dönerek İttihat ve Terakki Fırkasının Antalya temsilcisi olarak Konya İl Genel Meclisi'ne üye seçilmiştir. Aynı zamanda Akseki Eğitim Müdürlüğünde ilköğretim komisyonu üyeliği ve başkanlığı yapmıştır. Antalya'nın Konya'dan ayrılmasıyla Antalya İl Genel Meclisi üyesi olan Rasih Bey buradaki görevlerini 1920'ye kadar sürdürmüştür. Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşından yenik çıktığını Mondros Mütarekesini 1918'de imzalayarak kabul etmiştir. Galip Devletlerin Anadolu'da başlattığı işgal girişimleri ile Anadolu halkı canını, malını, namusunu ve bölgesini korumak için Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri kurmaya başlamıştır. Bu kapsamda Antalya'nın önde gelen kişilerinden birisi olan Rasih Bey önderliğinde "Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" kurulmuş ve bu cemiyette aktif olarak görev almıştır. Osmanlı Hükümeti tarafından İtilaf Devletlerinin işgaline uğrayacağı tahmin olunan bölgelere halkın infialini dindirmek maksadıyla gönderilen Nasihat Heyeti'nin başındaki Şehzade Abdürrahim'e; "Savaşmadan, direnmeden teslim olmak geleneklerimizce ve dinimizce caiz değildir. Anavatandan ayrılmamak için canımızı vermeye hazırız, bunun için bir işarete bakıyoruz" demiştir.

Milli Mücadelenin başlamasıyla Mustafa Kemal Paşa'nın yanında yer almış ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinde görev almıştır. Sivas Kongresi'nden sonra Anadolu'nun her yerinde olduğu gibi Antalya'da da bazı çalışmalara başlanmıştır. 21 Haziran 1919'da kurulan ve Nazilli'deki Heyet-i Merkeziyeye bağlı olarak çalışacak Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin faaliyetleri içinde Rasih Bey de yer almıştır. Rasih Hoca idari ve eğitimci kimliği ile Milli Meclis açılana kadar Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti içerisinde etkin bir şekilde çalışmalarını sürdürmüştür.

Rasih Hoca, din adamı sıfatıyla Milli Mücadelenin yanında yer almış ve halkın Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarının yanında yer alması için Anadolu'nun çeşitli yerlerinde halka seslenmiştir. Atılganlık Rasih Hoca'nın önemli bir özelliğidir, o kadar ki Atatürk tarafından kendisine Kaplan soyadı önerilmiştir. Özellikle Antalya ve Konya civarlarında toplum tarafından hüsnü kabul görmüş ve ciddi destek toplamıştır. Rasih Hoca'nın bu duruşu Büyük Millet Meclisinin kapılarının ona mebus olarak açılmasını sağlamıştır. Bu çerçevede BMM'nin I. dönemi için 29 Nisan 1920'de yapılan seçimde Antalya mebusu olarak Meclise katılmıştır. Mehmet Rasih Kaplan I, II, III, IV, V, VI, VIII. dönemlerde Antalya'dan, VII. dönemde Maraş'tan yeniden milletvekili seçilerek Meclisteki konumunu 14 Mayıs 1950 tarihine kadar korumuştur. Mebus sıfatı ile Rasih Efendi, İrşad, Dışişleri ve Millî Eğitim komisyonlarında görev almıştır. Ayrıca Meclis Haysiyet Divanı'nda görevlendirilmiştir. 5 Ekim 1920 tarihinde kurulmuş olan Eskişehir İstiklal Mahkemesine 65 oyla âza olarak seçilmiştir. 19 Şubat 1921 tarihinde İstiklal Mahkemesi kaldırılana kadar bu görevi sürdürmüştür. İstiklal Mahkemesi üyeliğinde bulunduğu için kırmızı-yeşil şeritli İstiklal Madalyası almıştır. Bu madalya daha sonra oğlu Ahmet Zeynel Abidin Kaplan'ın isteği üzerine, 1958'de oğluna intikal ettirilmiştir.

Rasih Bey sadece cephede görev yapmamış, daha önce almış olduğu Arabîye ve Şer'îye eğitiminden dolayı ve ikna yeteneğinin de güçlü olması sayesinde TBMM tarafından 1924 tarihinde Hindistan'a gönderilmiştir. TBMM'nin Hilâl-i Ahmer (Kızılay) Heyeti'nin Reisi olarak Pakistan'dan Bangladeş'e kadar Ankara Hükümeti için propaganda faaliyetlerinde bulunmuştur. Ayrıca Kurtuluş Savaşı sonrası Anadolu'nun ayağa kaldırılması için ihtiyaç olan maddi kaynak için de girişimlerde bulunarak 100.000 İngiliz Sterlininden fazla parayı Ankara'ya getirmiştir. Bu kaynak özellikle de İş Bankasının kurulmasında gerekli olan maddi kaynağı sağlamıştır.

Şevket Süreyya Aydemir'in "Tek Adam" adlı eserinde TBMM'nin 29 Ekim 1923 tarihli oturumun Rasih Kaplan hakkında şöyle bir bilgi aktarılmıştır: "Tartışmalar devam ederken, nihayet Meclisin sarıklı, fakat atılgan, hareketli mebuslarından Antalya mebusu Rasih Hoca (Kaplan) söz aldı. Rasih Hoca'nın ağır, dokunaklı ve tesirli bir sesi vardı. Açık, kesin konuştu. Sözlerini; 'Din bakımından da en uygun muvaffik hükümet şekli cumhuriyettir,' diye bağladı ve haykırdı.

‘Yaşasın cumhuriyet!’ Meclis birden dalgalandı. Herkes ayakta ve bütün mebuslar haykırıyorlardı; ‘Yaşasın Cumhuriyet!’”

Memleketin geleceğinin eğitimin ellerinde olduğuna inanan Rasih Kaplan Bey, Avrupa ülkelerinden alınan eğitim programlarının memleketin temellerini sarstığını savunmuştur. Milletın ruh hâline uygun, bilgi seviyesini yükseltecek bir programla temelleri yeniden kurmak gerektiğine inanmıştır. Rasih Efendi, milletvekilliği döneminde eğitim, sağlık gibi sosyal sorunlarla ilgilenmiş ve 1933’te kurulan Antalya Halkevi’nin açılışına katılmıştır. Halkevleri kadar Köy Enstitülerinin de eğitim için çok faydalı olacağına inanan Rasih Kaplan, Aksu Köy Enstitüsü’ne yaptığı ziyaretinde şu konuşmayı yapmıştır: “köylüyü kurtarmak ve bugünün hayat şartlarına adapte edebilmek için Meclis’in aldığı kararla kurulan köy enstitülerinin çok önemli bir görevi.”

Rasih Efendi, Mustafa Kemal Atatürk’e yakın olan milletvekillerinden biri olmuştur. Kuvayı Milliye’nin düzenli ordu örgütlenmesinde; Kurtuluş Savaşı’na mali kaynak yaratılmasında; İstiklal Mahkemelerinin kuruluş ve işleyişinde; Saltanat ve Hilafetin kaldırılmasında; tekke, zaviye, türbe ve tarikatların kapatılmasında; kılık kıyafet inkılaplarında; Milli Eğitim konularında; laikliğin kavranmasında; Köy Enstitülerinin kuruluşunda; Evkaf İdaresi, Darüleytam (yetimhane), Denizcilik İşletmeleri, Demiryolları, Halkevleri, vb’nin kuruluşlarında Rasih Bey, Mecliste yaptığı konuşmalarla tereddüt geçiren milletvekillerinin ikna olmasında etkili olmuştur. TBMM Tutanak Dergisi’nin istatistiklerinde Rasih Hoca’nın (Mehmet Rasih Kaplan) 159’u birinci ve ikinci dönemde olmak üzere toplam 379 kürsü konuşması yapmıştır. Rasih Efendi, Atatürk’e olan bağlılığını hiçbir zaman yitirmemiş, Atatürk’ün ölümünden sonra da CHP çatısı altında çalışmalarını sürdürmüştür. Antalya Halk Evinde yaptığı bir konuşmasında Atatürk’e olan inancını şu şekilde dile getirmiştir: “Devlet kurma konusunda Türk milleti kadar usta bir millet yoktur. Atatürk ve İnönü’yü devletin başına getirerek Türk milleti bir kez daha bunu ispat etmiştir.”

Rasih Kaplan Bey milletvekilliği süresinde TBMM’de aşağıda yer alan hususlar hakkında söz almış ve çalışmalarda bulunmuştur: “İstihbarat ve Propaganda, Bursa’nın İşgali, Lozan Konferansı, Müskiratın Meni İmal ve İstimali Kanunu, Menhubat Komisyonları Kanunu, Saltanatın kaldırılması, Hıyane-i Vataniye Kanunu, İstiklal Mahkemesi, Sıhhiye Encümenliği, Maliye, Sansür”. Milletvekilliği yaptığı dönemde, 4’ü gizli oturumda olmak üzere 49 konuşma yaptı. 5 kanun önerisi vermiştir. Bunlardan arkadaşlarıyla birlikte önerdiği ikisi, İstiklal Mahkemeleri Kanununun 1’inci maddesine ek kanun (28-26.09.1920) ve öğretmenler ve öğrencilerin askerlikten ertelenmeleri hakkında kanun (100-21.2.1921) kabul edilmiştir. Rasih Kaplan, 14 Mayıs 1950’ye kadar Meclis kürsüsünde en çok konuşan ve sürekli yurt davalarını savunan renkli bir sima olmuştur. Mecliste çok saygı duyulmuş ve aldığı eğitimden dolayı çoğunlukla Rasih Hoca olarak anılmıştır.

Mehmet Rasih Kaplan Meclis kürsüsünde sürekli memleket davalarını savunan aktif bir Mebusluk yapmıştır. Onun Antalya şehrine ve ülkeye büyük hizmetleri olmuştur. Mehmet Rasih Kaplan’ın Antalya için en büyük hedefi olan projesi Ankara-Konya-Antalya demiryollarının yapımı ve Manavgat Limanı’nın inşasıydı. Manavgat Limanı’nı yaptırarak Eski Antalya olarak bilinen Side’deki eski limanı canlandırmayı düşünmüştür. Kaplan, Ankara-Konya-Antalya demiryolu ve Manavgat Limanı projelerinin Antalya’ya olan katkılarını anlatmak için 1949 yılında dokuz sayfalık bir broşür bastırılmıştır.

Mehmet Rasih Kaplan 8 Temmuz 1945 tarihinde öğretmenlik mesleğinde 25 yıllık görev süresini doldurduğu gerekçesiyle Millî Eğitim Bakanlığı’na emekli olmak için başvurmuştur. 15 Ağustos 1945 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından şartları uygun görülerek emekli edilmiştir.

Mehmet Rasih Kaplan Milletvekilliği sona erince Akseki'ye dönmüştür. Eşi Hatice Hanım'ın 1949'da ölmesi üzerine 31 Ocak 1952 tarihinde Şerife Hanım ile evlenmiş ama evlilikleri uzun sürmemiş ve 7 Şubat 1952'de boşanmışlardır. Emekli olduktan sonra herhangi bir işle ve politikayla meşgul olmamış ve 13 Kasım 1952'de vefat ederek Akseki mezarlığına defnedilmiştir.

Millî Mücadelenin başlarında söylediği ve hayatı boyunca şiar edindiği şu sözler arkasından gelen nesillere bıraktığı vasiyeti niteliğinde olmuştur. "Ecnebi esaretine geçmek, ölümden kötü bir şeydir. Bunu anlamalı efendiler!.. İnsan ölür, fakat şerefi korunur, namı ölmez. Fakat esarete geçerse ne namı muhafaza edilir ne de şerefi."

Erkan DAĞLI

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 030.10.4.23.42, Kutu 8, Gömlek 49, Sıra 22, 1920.

TBMM Arşivi, Tercüme-i Hal Kâğıdı, Millî Eğitim Bakanlığı Zat İşleri Müdürünün Dilekçesi, Rasih Kaplan, Şahsi Dosya, 15.8.1945.

TBMM Arşivi, Tercüme-i Hal Kâğıdı, Millî Eğitim Bakanlığına Yazdığı Yazı, Rasih Kaplan, Şahsi Dosya, 18.7.1945.

TBMM Arşivi, Tercüme-i Hal Kâğıdı, Şahsi Dosya No: 29.

Hatıratlar, Araştırma Eserler, Tezler

AYDEMİR, Şevket Süreyya, **Tek Adam**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2017. ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi 1919-1923**, Cilt 3, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1980.

ORAN, Nebahat, **Antalya Milletvekili Rasih (Kaplan) Bey'in I. ve II. Dönem TBMM'ndeki Siyasi Faaliyetleri**, Atatürk Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1997.

SARIGÜZEL, Nedim, **Birinci ve İkinci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisinde Antalya Milletvekilleri (Biyografi ve Faaliyetleri)**, Selçuk Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2009.

Makaleler

"Rasih Kaplan", **Milliyet Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, Cilt 12, İstanbul, 1986.

"Rasih Kaplan", **Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt 3, İstanbul, 1974.

ERCENK, Giray, "Aydın Bir Din Adamı ve Cumhuriyetimizin Önderlerinden Rasih Kaplan", **Dergi Akseki**, Sayı 30, Akseki Eğitim Hayratı Derneği, Antalya, 2021.

KALKANDELEN, A. Hayrettin, "Rasih Kaplan Akseki'nin ve Antalya'nın Tanınmış Rasih Hocası", **Mülkiyeliler Birliği Antalya Şubesi Yayınları**, Eylül 2014.

Sürelî Yayınlar

Yeşil Antalya Gazetesi, 1 Nisan 1947.

Elektronik Kaynaklar

“Rasih Kaplan Atılğan Bir Din Adamı”, <https://www.aydinlik.com.tr/haber/rasih-kaplan-atilgan-kimdir-351753> (E.T:09.05.2023).

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/rasih-efendi-mehmet-rasih-kaplan-1883-1952/?pdf=6349> adresinden erişilmiştir